

Nordkronan

Riksförbundet Nordrikes tidning
oktober/november år 2002.

Om Nordkronan

Nordkronan är Riksföreningen Nordrikes tidning. Föreningen är en ideell, politiskt och religiöst obunden, historisk förening. Den är sammansatt av fristående lokalföreningar som sysslar med att återskapa den period som i dagligt tal kallas medeltiden.

Nordkronan gör inga anspråk på att återge Riksföreningen Nordrikes officiella ståndpunkter utom där så särskilt anges. Allt material i Nordkronan får fritt återges i andra publikationer om källan och författaren anges. En prenumeration (50:- för 3 nr, 90:- för 6 nr och 130:- för 12 nr) betalas till postgirokonto 34 42 82-9, betalningsmottagare Medeltidsföreningen Nordrike. Skriv prenumeration Nordkronan, namn och adress. Prenumeration är fristående från medlemskap i Riksföreningen. Bidrag till tidningen mottages tacksamt!

.....

I detta nummer

Nordrikes Konung och Drottning samt deras ämbetsmän	sidan 3
Nordrikes lagsagor och häräden	sidan 4
Från krönikören	sidan 5
Från kassören	sidan 5
Riksbens archivum har öppnats!	sidan 6
CDånadens knopar	sidan 7
Danskurs med Carnis	sidan 11
CDidvinterfest i Arinholm	sidan 11
I skuggan av Ragnhild...	sidan 12
Kvinnan i det medeltida samhället	sidan 13
Rapport från oktoberfesten	sidan 16
En ljten skrift om den medeltidige tideräkning	sidan 18
Nordrikes kalendarium	sidan 20

Nordrikes Konung & Drottning

Vidar och Katarina

Kristoffer Berglind
Nobelvägen 52
214 33 Malmö
Telefon: 040-12 68 82
E-post:
kristofferb@tjohoo.se

Caroline Fritzon
Hålvägen 1
181 32 Lidingö
Telefon: 08-765 27 45, 0706-
86 60 28
E-post:
carolinefritzon@yahoo.se

Nordrikes ämbetsmän

Riksdrott
Helge Thorstensson
Kent Voldstedlund
Älvsborgsgatan 8 B
414 52 Göteborg
Telefon: 031-12 75 03
E-post: kent.voldstedlund@swipnet.se

Riksmarsk
Gerulf Eriksson Ulv
Daniel Svensson
Sommarvägen 11 H
352 36 Växjö
Telefon: 0470-71 95 12
gerulf90@hotmail.com

Skattmästare
Urse Rossen
Anne Haugaard
Åbygatan 10
602 18 Norrköping
Telefon: 011-16 91 61
E-post: a.haugaard@bredband.net

Rikskansler
Arild Krake
Ludvig Gustafsson
Rydsvägen 376 A
584 39 Linköping
Telefon: 013 - 14 12 94
E-post: anund1@hotmail.com

Krönikör
Jehane Arbonne
Sara Lundström
Krukgränd 17
906 29 Umeå
Telefon: 090-18 84 55
E-post: jehane@swipnet.se

Riksheraldiker
Arnaud Guillaume
Björn Sandberg
Spannlandsgatan 8
414 79 Göteborg
Telefon: 031-41 36 00
E-post: bs@netg.se

Syssöman
Elise de Rammsio
Johanna Kindberg
Nobelvägen 60 F
214 33 Malmö
Telefon: 040-895 65, 0709-53 36 35
E-post: elisederamsio@yahoo.se

Arkivarie
Hedvig Persdotter Uggla
Lena Elfving
Tröskaregatan 84
583 34 Linköping
Telefon: 013-12 34 99
E-post: lenaelfving@hotmail.com

Kunglig ceremonimästare
Kontakta kronan för info

Nordrikes lagsagor och häraden

Årinhölm (Kalmar)

Lagman: Karl Pedhersen
Galle
Carl Larsson
Vikingavägen 11
392 47 Kalmar
Telefon: 0480 - 191 64
E-post: carl.larsson@beta.telenordia.se

Åtvidha (Åtvidaberg med omnejd)

Lagman: Bängt Ullsten i
Bobbatorp
Sebastian Karlsson
Vimarksgatan 6 B
582 52 Linköping
Telefon: 013 - 14 13 24
E-post: vanskapt@hotmail.com

Liunga (Linköping med omnejd)

Borgmästare: Boris Ilianov
Björn Dahlberg
Skogsgatan 89
587 23 Linköping
Telefon: 013 - 16 22 52
E-post: borstj@hotmail.com

Nylöse (Göteborg)

Lagman: Ingeborg
Svantepolksdotter
Anna Olsson
Motgången 311-21
412 80 Göteborg
Telefon: 031 - 16 80 72
E-post: d99ao@dtek.chalmers.se

Nyctuna (Nyköping)

Storman: Nicodemus
Fredrik Gabrielsäther Fästader
Tunaberg Prästgården
611 95 Nyköping
Telefon: 0150 - 524 77
E-post: mordocai@swipnet.se

Roden (Stockholm)

Lagman: Njal
Bernhard Neuman
c/o Christensen
Snöskostigen 14, 1 tr
129 49 Hägersten
Telefon: 070-466 86 86
E-post: bernhard.neuman@bup.sll.se

Stochum (Stockholm)

Borgmästare: Måns Bokbindare
Magnus Sollenberg
Idborgsvägen 10
117 62 Stockholm
Telefon: 08-702 09 92
E-post: magnus.sollenberg@sinfo.se

Theloborg (Växjö)

Slottsherre: Styrbjörn
Vollmarsson Höö
Stefan Hörberg
Klasamåla 14
360 13 Urshult
Telefon: 0477-205 04, 0706-92 32 27
E-post: styrbiorn@home.se

Torsheim (Skåne)

Gälkare: Elise de Rammsio
Johanna Kindberg

Adressuppgifter: se sid 3

Uppstuna (Uppsala)

Lagman: Broder Bartolomeus
Peregrino
Jhonny Therus
Flogstavägen 25 B, v. 2
752 73 Uppsala
Telefon: 018-46 22 58
E-post: jtpunsch@yahoo.com

Viken (Uddevalla med omnejd)

Lagman: Jon Haraldsson
Ulvsax
Jon Johansson
Pennygången 36
414 32 Göteborg
Telefon: 031- 42 40 91
E-post: jonjohansson@swipnet.se

Öarpilen (Dalarna) *

Kontakt: Magnus Westlund
Kyrkogatan 10 F
776 30 Hedemora
Telefon: 0225- 77 45 25
E-post: magnuswestlund@telia.com

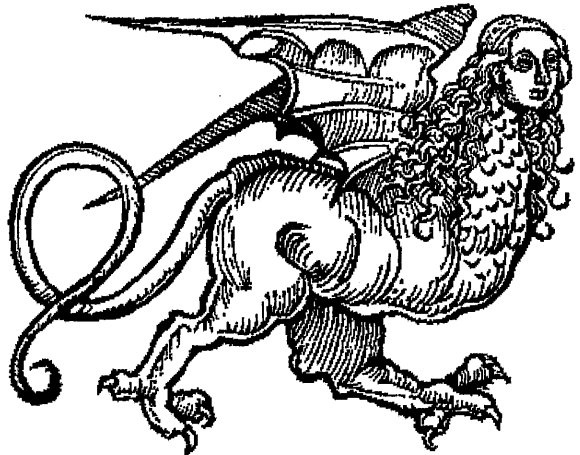
*Föreningen har samarbetsavtal med Nordrike och intress av Nordrikes evenemang.

Från krönikören

Som ni märkte (hoppas jag!) kom det ingen Nordkrona förra månaden. Det beror på mig, ibland kommer det där "livet" imellan och ställer till problem. Hoppas ni låter er blickas av att detta nummer är desto fetare! Att det inte är någon "månadens fråga" med i det här numret beror också på mig. Jag har fått in flera bra förslag (kom gärna med fler!), men varit lat och slö och inte formulerat frågor. Men i nästa nummer! Det lovar jag...

Ha det gott i vintersnön!

Eder Nordkona
Jehane

Från kassören

Hej alla Nordrikes glada invånare!

Snart är det jul och snart är det nytt år... Dvs. att Nordrikes räkneskapsår 2002 snart är slut och fortfarande är det för många lokalföreningar som "har glömt" att betala in Nordrikeavgiften. Dessa är:

Roden, Liunga, Teleborg, Torsheim, upptuna och Athwida

Jag skulle bli mycket glad om dessa föreningar snarast betalar in och skickar mig en fullständig medlemslista.

Det var allt för mig för denna gång,

Eder skattmästare

Urse Rossen

(Anne Haugaard)

Riksens Archivum har öppnat!

Som ni kanske vet har jag utsetts till Riksarkivarie för Nordrike. Det innebär att vi nu ska försöka skapa ett föreningsarkiv för Nordrike. Jag planerar att förvara det på min arbetsplats, Landsarkivet i Vadstena, så länge jag arbetar där i alla fall. Till att börja med kommer jag att instruera styrelsens medlemmar om hur de ska sända in föreningshandlingar till mig. Dessutom är jag väldigt intresserad av att kungaparets och ämbetsmännens handlingar även hamnar i arkivet så småningom. Givetvis är även andra intressanta handlingar välkomna, som kan spegla föreningens verksamhet.

Arkivbildningsplanen ser än så länge ut som följer:

A. Årsmötesprotokoll, med bilagor

Styrelseprotokoll, med bilagor

B. Ett arkivexemplar av varje Nordkrona

C. Utgående handlingar

Ett exemplar av brevutskick

D. Census

Vapenrullan

E. Ev inkomna handlingar, korrespondens

F. Handlingar rörande Visby

Andra handlingar rörande verksamheten (Kungaparets handlingar, ämbetsmännens handlingar, handlingar från Skrán och gillen)

G. Nordrikes räkenskaper

Visbyräkenskaper

Framöver kan man kanske komma på en lösning för att dokumentera hemsidan och diskussionsforumet?

Jag skulle gärna vilja få arkivexemplar av trycksaker som ni ute i landet producerar. De brev som går ut på mailinglistan med inbjudningar till evenemang och annat, ska jag försöka skriva ut. Om ni sänder ut saker per post, skulle jag vilja ha dem med. Om ni sitter med något dokument hemma som ni känner tillhör Nordrike mer än er själva, så går det bra att skicka det till mig. Observera att jag inte ser det som min uppgift att arkivera lokalföreningarnas dokument.

Fru Hedvig Persdotter Uggla

Lena Elfving

Adressinformation finns på sidan med adresser.

Månadens knopar oktober/november

Engelsk säckknop

Alla ni som någon gång svurit när ni råkat välta krus och flaskor som stått på tältgolvet kommer här att få en lösning på problemet. Den här knopen har rykte om sig att vara lite avancerad att slå, men är väl värd besväret att lära sig! Den är intressant av tre skäl. För det första är namnet ett bra exempel på hur knepigt det kan vara när det gäller knopar. Den heter på svenska "engelsk säckknop", vilket är säregnet, dels eftersom den inte är särskilt bra till säckar om man tänker knyta upp och knyta igen snöret, dels eftersom den i den engelskspråkiga världen inte alls förknippas med säckar! Där heter den "bottle sling", alternativt jug eller jar sling. Alltså egentligen flaskknop eller krusknop, och runt halsen på en flaska eller ett krus är den helt suveränt bra! Därmed är vi inne på det andra skälet, att den är väldigt praktisk och användbar. Det krävs en "läpp" eller fläns runt kanten på halsen, men om det finns och knopen är rätt slagen sitter den som berget! Bär kruset, häng upp det, eller till och med svinga det runt i luften – om inte snöret går av behöver ni inte oroa er.

Det tredje skälet är så att säga "knop-historiskt". Den finns tillsammans med 17 andra beskriven i *Iatrikon Synagogos*, en instruktion för läkare av en Oribasius av Pergamon, 300-talet e Kr. Tyvärr är den inte illustrerad, men knoparna är så väl beskrivna att man kunnat identifierat nästan alla ändå. Oribasius hänvisar dessutom till en Heraklas, ca 100 e Kr. Vad gäller tidsenligheten står vi alltså på mycket säker mark. Knopen är också ett bra exempel på hur knopar förs vidare

som en levande tradition genom sekler, i det här fallet t o m årtusenden, utanför den nedskrivna historien!

Det finns minst 7-8 olika sätt att slå den, och jag skall presentera två. Vilket man väljer är en smaksak, det är mest fråga om vilket man tycker är lättast att komma håg. Ofta kämpar man med den utan att lyckas, tills det en dag lossnar – och sen sitter den där!

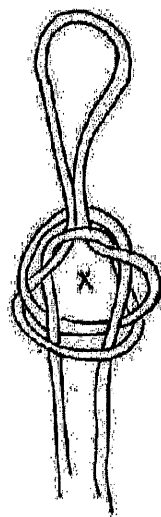
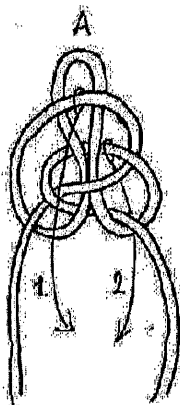
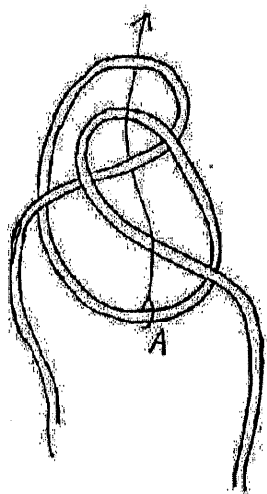
Metod 1 – bild. Metod 1 är den jag själv föredrar, och den – eller variationer på den – är kanske också den vanligaste. Jag hoppas att skissen förklarar sig själv. Tänk i steg 2 på att öglorna skall vikas ner i den ordning som anges i skissen! Ordna och jämna till knopen.

Metod 2 – bild. Den här är hämtad direkt ur Oribasius anteckningar. Själv tycker jag inte alls om den, jag har en benägenhet att tappa bort mig, andra tycker den är bra och känns mera "direkt". Tycke och smak, ni vet...

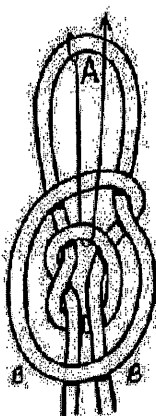
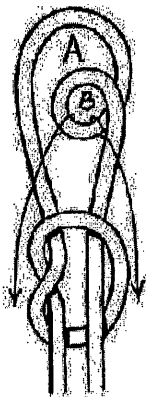
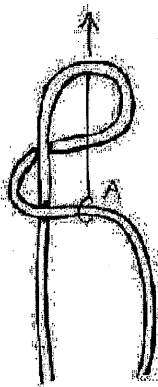
Stick in flaskhalsen i punkten märkt X i skissen, dra åt *ordentligt* och knyt ihop ändarna med öglan på andra sidan, så får ni ett praktiskt handtag till kruset, flaskan, eller vad det nu är. Ett gott tips är att träna hemma innan ni skall använda knopen så att säga "offentligt".

Råbandsknop

Råbandsknop – världens vanligaste knop? Kanske, mer intressant än man först tror

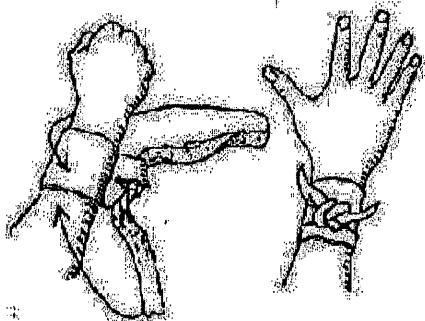

CDcod 1

CDcod 2

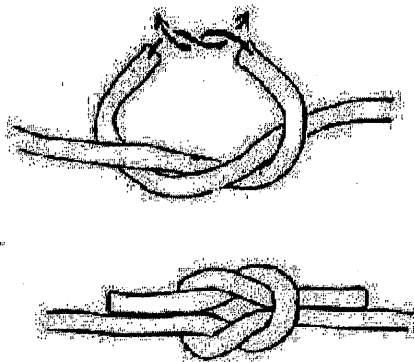
är den i alla fall! Den finns med bland Oribasius rekommendationer, under namnet "Herkulesknop". Redan Plinius d ä hävdade att ett sår som binds om med en Herkulesknop läker bättre. Nu är det inte helt gripet ur luften, om bandaget sitter ordentligt läker såret givetvis bättre!

Som Sebastian den icke längre tossete hade vänligheten att härom året påminna mig om heter det råbandsknop just för att man använder den för att binda upp seglen mot rårna på ett skepp. Rå-band, alltså. Till den sortens användning, när man gör en knop för att hålla ihop en tamp som går om något, är den förnämlig. Tyvärr används den ofta också till att skarva ihop två tampar som sträcks (som i ett stag, etc) – och där är den direkt olämplig! I sådana lägen är den inte stabil, och har en benägenhet att lösa upp sig. I "The Ashley Book of Knots" hävdar Clifford Ashley att råbandsknopar använda på fel sätt sannolikt orsakat fler olyckor och skador än vilket annat dusin knopar som helst. Möjligen överdriver han, men budskapet är tydligt nog.

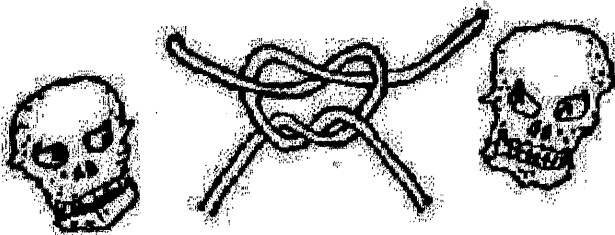
Skulle någon till äventyrs vara oklar över hur man slår en råbandsknop visar jag dethär, som en repetition. Först en vanlig

enkelknop, sedan en till – men "åt andra hållet".

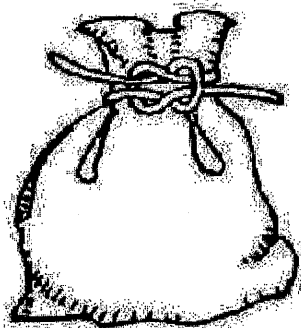

På den färdiga knopen skall tamparna på varje sida om knopen komma ut tillsammans.

Slår man två likadana enkelknopar får man en s k "kärringknut". Den är inte bra till någonting, någonstans. Den är helt värdelös. Ashley har i sin bok märkt särskilt dåliga och opålitliga knopar med en döds-kalle. Kärringknuten är den enda av tusentals knopar i boken som har två – som dessutom sitter på var sin sida om den och blänger ilsket! Precis så dålig är den och jag hoppas innerligt slippa se eller ens höra talas om någon Nordrikare som använder sig av en kärringknut!

En lite udda medlem i råbandsfamiljen är tjuvknopen. Det är egentligen ingen bra knop, det heller, även om den inte är lika dålig som kärringknut. Den är inte särskilt stabil, och betydligt krångligare att slå än en råbandsknop. Den har egentligen bara en enda intressant egenskap, nämligen att den till utseendet lätt förväxlas med en råbandsknop. Det är som synes i princip samma knop, men ändarna kommer ut på motsatta sidor i stället för på samma. Den som misstänkte tjuvbesök i sina säckar knöt igen med tjuvknop, med tanken att en tjuv skulle se fel och i hastigheten knyta igen efter sig med råbands-

knop och därmed avslöja sitt besök. Möjligt kan man fråga sig hur effektivt det kan ha varit – om knopen var allmänt känd kan inte tjuvarna ha varit alldeles omedvetna om den...

Litteratur:

"The Ashley Book of Knots", Clifford Ashley, Doubleday 1944.

"The art of knotting & splicing", Cyrus L. Day. Dodd, Mead & Co, 1947.

"Quipus and witches' knots", Cyrus L. Day, 1968

(Rekommenderas, särskilt för den som vill fördjupa sig i Oribasius' knopar och annan knophistoria. Bitvis lite tungläst, men späckad med fakta. Delen om folktro och magi förknippat med knopar är faktiskt väldigt fascinerande!)

Harald Egilsson Hornberg

Frågor, synpunkter, etc kan skickas till:
lasse.carenvall@spray.se

Danskurs med Carnis

Vapenbrödrskapet Carnis inbjuder till danskurs i Åtvidaberg 23-24 november. Vi har hyrt in två professionella danslärare och musiker för att fördjupa oss i danser från vår period dvs.1360-1420.

Kursen kommer att hålla på från lördagen kl 11.00 till ca 17.00 och på söndagen från kl 10.00 till ca 14.00. Den kommer att äga rum i Åtvidabergs sporthalls dans/aerobicslokal och den kommer att vara helt mundan. Boende och mat ingår ej, men vissa sängar och golvplatser finns hos nordrikemedlemmar som bor i närheten. Om stort intresse finns kan vi beställa bord på någon restaurang/pizzeria i Åtvidaberg på kvällen.

Kostnad för kursen är 150kr. Anmälan och ev frågor sker till Sebastian Karlsson 013/31427 eller 070/7427093 senast 17 nov. Betalning till postgirornr. 156817-9 betalningsmottagare Vapenbrödrskapet Carnis.

.....

Midvinterfest i Arinholm

Den 21 dec inbjuder Arinholm till Midvinterfest.

Pris? inte alltför dyrt

Plats? troligen någonstans på Kalmar slott.

Välkomna alla!

Mer information kommer.

kontaktperson: Petra Lundquist/Tyra

Arnsdottir

petra_lundquist@hotmail.com tel: 070-

33 45 114

I skuggan av Ragnhild...

Emedan jag är bördig från Norge fann jag drottningens oväntade utnämmande av ny fogde vara något mina fränder därstädes skyndsamt måste underättas om. Jag sände genast bud till dem om detta och bad någon möta mig för att överlägga om saken. Det dröjde icke länge innan jag kunde sammanträffa med min frände Olav Torgrimsson Hornberg, en klok och framstående man, betrodd att tala icke bara för släkten Hornberg, utan även flera andra släkter. Han lyssnade noga till min redogörelse för vad som skett under Ragnhildskollegiets hov, och gav därefter ett klart och otvetydigt besked: De norske haver givit sin trohet till Bagahus och dess friherre. En fogde som icke är från Bagahus och icke är utsedd av friherren av Bagahus kan sålunda aldrig vara erkänd i Norge. Här fanns icke någon tvekan, vad de norske beträffar haver Nordrikes konung och drottning icke någon överhöghet över Norge, och kan sålunda heller varken avsätta eller utnämna någon fogde där.

Då han fick klart för sig att utnämningen icke gjorts av konung Vidar utan av drottning Katarina sporde Olav Torgrimsson mig om konung Vidar varit svårt opasslig eller på annat sätt förhindrad att verka, emedan han överlätit regerandet åt sin drottning. Jag upplyste om att konung Vidar både närvarit och synts vara vid god hälsa, om än icke helt nykter, varvid Olav Torgrimsson sporde om konung Vidar icke var herre i sitt eget hus. Olav Torgrimsson sade även att han fått höra att drottningen är väl studerad, och framkastade "Männe har det myckna studerandet stigit henne åt huvudet, så att hon tror sig vara allvis och därför på detta vis så vådeliga över-skattar sin betydelse och sitt inflytande".

Han föreföll dock mest road och ansåg att det var sak samma, de norske hade intet att skaffa med Nordrikes konung och drottning, eller som han med illa dold munterhet uttryckte sig: "Vi hyser föga intresse för Nordrikes troner, än mindre för vilka ändalykter som för stunden tynga deras säten!"

För att undvika onödig blodspillan vill jag efter denna överläggning med min norske frände synnerligen bestämt avråda riddar Bänkt från varje tanke på att med vapenmakt tvinga de norske till underkastelse. Då jag framkastade tanken på att dylikt kunde ske sade Olav Torgrimsson att de norske icke söka strid med någon, men om någon önskar strid med dem finnes gott om rastlösa unga män vilka mer än gärna bifaller en dylik begäran. Han sade även, och kunde nu icke tygla sin munterhet: "Förtälj denne riddar Bänkt och hans skramlande vänner att de norske fjäll äro brante och fjordarne djupe, men män i rustning äro skrala som bergsklätrare och än skralare som simmare!" Hans uppenbara brist på oro inför ett väpnat angrepp föreföll mig ha sin grund i någon vetskap han icke yppade, men vad detta var kunde jag, trots försök, icke utröna.

Han anträdde därefter sin återfärd, lämnande mig djupt oroad. Drottningens avsättande av den tidigare fogden och tillsättandet av en ny föreföll mig i allt högre grad icke bara förhastat - jag dristar mig rent av nästan att säga nyckfullt - utan även ytterst vådligt. Föga, om ens något, gott kan komma av detta.

S:t Mattei dag, Rikets år 8.
Harald Egilsson Hornberg

Kvinnan i det medeltida samhället

Kvinnans liv:

Som borgare

Föreställningen att endast änkor kunde ägna sig åt olika yrken är felaktig. Självklart var det vanligt att kvinnan hjälpte sin make i hans yrke och sedermera tog över den när han dog. Eller att hon var hänvisad till ett yrke med tjänande funktion t ex kammarjungfru, piga, köksa och uppapperska. Alternativt i en näring som hade att göra med textilier eller mat och dryck, d v s. yrken som uppfattas som typiskt kvinnliga

Genom skattelängder från det senmedeltida England och Frankrike har man emellertid upptäckt att det fanns kvinnor i yrken som oftast uppfattas som typiskt manliga. I en skattelängd över West Riding i Yorkshire från slutet av 1300-talet finner man 6 gårdfarihandlare, 39 bryggerskor, 11 krögare, 66 väverskor, 114 tjänarinnor. Inget av dessa yrken är speciellt anmärkningsvärda. Däremot är det kanske mer överraskande att finna en kvinnlig hovslagare, köpman, smed eller skomakare.

Den engelska skattelistan är dock inte speciellt fullständig, det finns tre skattelängder från Paris för åren 1292, 1296 och 1297 som är i princip fullständiga och därför tillåter bättre statistiska undersökningar. Ungefär 14 % av skattebetalarna var kvinnor. Dessa 14 % hittar man inom en mängd yrkeskategorier: slaktare, fårtbagare, bandvävare, repslagare, tunnbindare, tvätterska, guldsmed m m. Liksom i West Riding finner man flest kvinnor i yrken som har att göra med mat, dryck eller olika servicesysslor att göra.

När man pratar om skatt i medeltida sammanhang ska man ha i minnet att inte alla var skattepliktiga. I Paris 1297 var bara de som tjänade över 2 sous som betalade skatt ca 1/10 av befolkningen.

Hur ställde sig då skråna till de yrkesverksamma kvinnorna? Hade de tillåtelse att bli medlemmar i de olika skråna? I Paris under 1300-talet var de faktiskt bara förbjudna i ett skrå, skrået som tillverkade mattor av orientalisk typ eftersom arbetet var tungt. Kristall- och ädelstenslipar skrået tillät kvinnor med restriktionen att de inte fick ha några lärningar. Tre skrån hade enbart kvinnliga mästare: siden-spinnare, sidenvävare och tillverkare av sidenhuvudbonader.

Under 1300-talet hade skråna ännu inte blivit slutna sällskap som bara tog in släktingar som nya medlemmar det inträffade inte förrän på 1500-talet. Istället kunde vem som helst som ägde tillräckliga kunskaper inom yrkesområdet gå med i skrået. Förutsatt att man blev godkänd av de övriga medlemmarna eller köpte rättigheten av konungen.

Som Adelsdam

En adelsdam förväntade behärska en mängd färdigheter. Under uppväxten uppmuntrades de av sina fäder till lära att jaga, rida samt studera för senare att kunna ta hand om sin makes borg i såväl krig som i fred. En adelsdam kunde inte vara en liten bräcklig blomma om hon skulle kunna klara av att sköta en hel borg. Hustrun skulle se över borgens räkenskaper, se efter barnen, anställa arbetare, ta hand om matlagning m m. Så i det privata var de

sin makes jämlike, medan maken utåt sett var den som bestämde.

Utbildning

Möjligheterna till högre utbildning för de medeltida kvinnorna var under mycket begränsad, då sådan utbildning skedde i klostren och var främst avsedd till att utbildade präster. Det ledde till att universitet och katedralskolor också bara tog emot män. Enda möjligheten för kvinnor var att gå med i någon nunneorden. De kvinnor från medeltiden som är kända inom litteratur historien är nästan alla abbedissor.

Nunneklostren var viktiga säten för den lägre utbildningen genom att de höll skolor både för flickor och pojkar, där nunnorna undervisade i läsning, skrivning, räkning och kristendomens grunder. Mycket tyder på att läskunnigheten inom feodal klassen var betydligt mer utbredd bland kvinnorna än bland männen. Kvinnan var ju trots allt den som skulle ha hand om hemmet räknenskaper. Som krigare behövde man inte behärska sådan konst det kunde passa klerker och kvinnor som inte klarade av att hantera ett svärd.

Äktenskapet

Äktenskapet var inte individens sak utan en angelägenhet för hela familjen. Det var ett ekonomiskt kontrakt mellan två familjer som hade för avsikt att stärka bådaställning. Det var hände att flickor blev bortgifta redan vid fjorton års ålder i alla fall inom de tillhörde de högre klasserna, i annat fall var det vanligare att man gifte sig i tjugo års åldern. Kvinnans viktigaste roll i äktenskapet var att föda arvingar,

därför var ofruktbarhet det enda acceptabla anledningen till skilsmässa.

ÄRV

Döttrar hade lika stor rätt till arv som sina bröder fram till någon gång på 1200-talet. Sedan ändrades förhållandet och bröderna fick starkare arvsrätt. Däremot ärvde kvinnan sin make.

Kyrkans syn på kvinnan

Kristendomen är helt och hållet skyldig till sen medeltida inställningen att kvinnan är en ond och syndig varelse och därför underlägsen. Myten om Eva och Adam är verkligen effektiv propaganda, kvinnan skapas ur mannen och leder honom i fördärvet. Därför ska kvinna tåga i församlingen, lyda mannen osv. Kristendomen har genomgående en dålig kvinnosyn. Präster och munkar förstärkte denna inställning genom kravet på celibat som förbjöd kyrkans män att ha med kvinnor att göra. Det gjorde att de behövde bygga upp ett psykiskt självförsvar. Det man egentligen vill ha, men inte fick, låg nära tillhands att svärta ner, förakta och hata.

Kvinnliga soldater

Under medeltiden betraktades krig som männens område, men kvinnor har alltid varit inblandade. Det mest vanliga är att det hjälpte till när slottet eller staden blev attackerad. Om slottsherren var borta så förväntades det att hans fru ledde försvaret av borgen.

Lagar som förbjöd kvinnor att slåss

Det fanns flera lagar som förbjöd kvinnor att slåss. Jag anser att det är bevis för att

det var relativt vanligt förekommande med kvinnliga soldater annars skulle det inte behövas några lagar som förbjöd dem. Det som fascinerar är lagarna har blivit uppgraderade många gånger det tyder på att de inte följdes. Den romerske kejsaren Alexander Severus förbjöd kvinnliga gladiatorer på 200-talet. På 590-talet blev det olagligt för kvinnor att delta i allt som rörde det militära. I mitten på 600-talet blev det olagligt att anlita kvinnor i militära operationer. 1189 förbjöd påven kvinnor att ansluta till det tredje korståget, det finns fler exempel.

En tysk fäktmanual från 1467 skriven av Hans Talhoffer innehåller ett speciellt avsnitt som behandlar olika tekniker hur en kvinna ska möta en man i duell. The Bridport Muster Roll från 1457 innehåller en lista på ofrälse som är inkallade till armén. Den består av 174 personer varav 5 är kvinnor (2,9%).

Kvinnliga riddare

Medeltids franska har två ord chevaleresse och chevalière, vilka betyder ungefär riddarinna och riddare. Ordet chevaleresse har två användningsområden, dels som en titel för riddarens hustru men det verkar också som om det användes för att omnämna kvinnliga riddare. Eftersom man har funnit flera kvinnor

som benämns chevaleresse utan att vara gifta med en riddare. De måste ha fått sin titel genom att uppfylla en riddares plikter mot sin länsherre d.v.s. genom väpnad tjänst.

De flesta riddarordnar verkar ha tillåtit kvinnliga riddare. I England fanns det kvinnliga medlemmar i strumpebandsorden. Allt som allt fanns det 68 stycken mellan åren 1358 och 1488. Det ska dock nämnas att de flesta var medlemmar endast genom sitt blod, så som kungligheter eller högadel.

Källförteckning i urval:

- The voice of middle ages in personal letters 1100-1500, Catherine Moriarty
- Den dynamiska medeltiden, Michael Nordberg
- Medeltida städer, John Clare
- Kvinnorna och världshistorien, Rosalind Miles
- Chivalry, Maurice Keen
- The royal armories year book 1997
- The medieval soldier in the war of the roses
- Face of battle, Keagan

Ofwyn MacBran

Rapport från oktoberfesten

en mycket kylig upplevelse

När solen stod som högst på himlen anlände vi till Kalmar slott, där vi möttes av flitiga arinholmare som höll på att bereda lunchen. Vi serverades ganska snart en gryta bestående av kål, lök och gryn. Inte alls tokig. Därefter uppmanades alla som ansågs sig veta fram och bak på en pil att anmäla sig till bågskyttetävlingen. Det tävlades i trenne grenar: målskytte på tavla, clout, och något som kallades papegojan.

Enligt hörsägen är en papegoja en exotisk fågel som lever i varmare länder. En avbild i halm tillverkades av sagda fågel och hissades upp i skyn, men spridda viskningar hördes om att den mest såg ut som en förvuxen and. Glädjande nog så tog en theleborgare hem första priset. Gerulf Eriksson Ulv, nordrikes enda närvarande riddare, fick mottaga en vacker pil ur friherrinnans hand.

Då konungen inte var närvarande höll drottningen ensam hov, där mycket avhandlades. Riddar Roland kallades inför drottninge. Dock var han inte närvarande och kunde inte träda fram. Då blev drottningen vred och påminde alla om att han inte heller hade varit närvarande vid slaget i Wisby. Hon ansåg härmed att han inte hade fullgjort sina plikter mot kronan och riket och han blev därför ifråntagen sitt ämbete som Nordrikes härförare

och sin förläning Reidgotaland, som han fått just för att kunna utföra de plikter som krävs av rikets härförare.

Vår friherrinna Runa Volmarsdotter Höö begärde att få tala med drottningen. Hon beklagades sig över att hon och den frånvarande friherren Edmund inte hade lyckats få några arvingar ännu. Efter en stund kröp det dock fram att äktenskapet de in-

gick förra hösten inte hade fullbordats. Blodet på lakanet hade visserligen kommit från friherrinnan, men från hennes finger. Runa kände därför stor skam och bad drottningen att upplösa äktenskapet och därmed även dra tillbaka hennes titel. Mitt under den rådande uppståndelsen anlände ett bud från Dalarna där friherren Edmund Noctiluca för tillfället befinner sig för att jaga troll.

Edmunds brev visade sig innehålla ett öra som sades komma från ett troll. Det var dock förvillande likt ett grisöra. Drottningen fick en smärre chock då hon såg örat, men jag tror att den var spelad då det trots allt var hon som hade skickat ut honom på trolljakt och som bevis på dödade troll ville se deras högeröra. Jag tyckte mig se en illvillig blick i hennes ögon just som hon plockade fram ytterligare ett

brev. Hon höll upp det i triumf och sa: Här har jag beviset för att örat är falskt! Brevet visade sig vara ett kontrakt mellan friherren och en grisbonde i närheten av hans nuvarande vistelseort. Drottningen avsatte omgående Edmund Noctiluca då hon ansåg att han hade svikit hennes förtroende.

Istället kallade hon fram en annan av väpnarna, Lloyd Brians, och hans hustru Urse Rossen och bad dem regera över Storhäräd. De godtog uppdraget med glädje, så nu har vi fått ett nytt friherrepar över Storhäräd. Må de regera vist och länge. I samband med detta hände ytterligare än glädjande sak. Reidgotaland befinner sig åter i rätta händer då drottningen återbördade det till Storhäräd i samband med Lloyds och Urses utnämning. Därmed var hovet till ända och alla drog sig tillbaka för att göra sig i ordning till banketten. Många viskning hördes om vad som hade hänt under hovet, en del om att Edmund är en upplyst man. Det finns ju trots allt inga troll.

Banketten var trevlig trots kylan, då endast åtta ljus lyste och värmdde upp salen. Lider Arinholm måhända av brist på ved, då ingen brasa brann i eldstaden? Då min älskade stod i drottningens gunst efter vinsten i bågskytte tävlingen tillbringade vi kvällen vid högbordet långt från våra vänner. Därmed åsåg vi hur Storhäräd blev ännu större, tydligen hade johannisborgarna visat intresse av att tillhöra Storhäräd. Diskussionen gick varm, då drottningen hyste farvågor om att Liunga åsåg att

Johannisborg var deras. Den nye friherren verkar vara vis då han kom med ett förslag som inte Liunga skulle kunna protestera mot. Tvisten skulle lösas så som de gamla romarna hade gjort på sin tid. Därför kallades johannisborgarna fram och de fick rösta på om de vill tillhöra Storhäräd eller Liunga. De valde Storhäräd - ett mycket vist val. Banketten blev inte speciellt långvarig då de flesta verkade längta efter sina varma fällar i sovsalen.

På söndagen gick färden tillbaka till Theleborg och under resan pratade vi om vad vi upplevt. Jag måste säga att jag oroar mig över vårt rikets välstånd, ty vi har en drottning som lider av vanföreställningar då hon på bönders vis tror att det finns troll. Dessutom har vi en konung som tittar för djupt i bägare. Ja, det är i sanning dysta tider.

Den 18 oktober under Vidar och Katarinas regering

Ofwyn MacBran

Krönikörens anmärkning: Märkliga åsikter florerar sannerligen i Theleborg. Att inga troll skulle finnas är något av det märkligaste jag hört på länge. Kanske är det så i det fridfulla Theleborg, men i rikets mindre bebyggda delar, som Upptunas utkanter, Dalsland och ännu längre bortom, frodas de gott. Fråga vem ni vill som bevistade riksdagen i Upptuna, och ni ska få höra vilka fador vi arma upptuningar trotsar, när vi besöker er söderöver!

Jebrane

Een tijken Skrift om then Medeltijde Tijderächning

Del 1 av 2

Man räknade tiden annorlunda på medeltiden jämfört med idag. De flesta var nog inte så medvetna alls om vilket år och vilket datum det var, mer än att man exempelvis var cirka trettio år, det var blött och kallt och höst och det var ett fasligt jobb med att förbereda allt inför vintern. Men det fanns många sätt att beräkna tidens gång, åtminstone för de lärda och rika, och här nedan presenteras några av dem.

Årens gång

Det fanns flera sätt att ange vilket år man befann sig i, men det vanligaste var att man antingen räknade som kyrkofadern Hieronymos: antalet år sedan världens skapelse, eller på kyrkofadern Dionysos vis: åren efter Kristi födelse.

Datering efter ämbetsår är en antik sed som levde kvar under hela medeltiden, och som särskilt användes i påve-, kunga- och biskopsbrev.

Vanligt folk höll ordning på åren med hjälp av minnesvärda händelser; missväxt, krig, pest, naturfenomen. ”Sju år efter den stora stormen...” osv

Man räknade officiellt året efter den julianska kalendern, upprättad av Julius Caesar, och den fungerade ganska bra, men efter lång tid hade den kommit rejält snett, varken solens gång eller månens stämde med de angivna datumen. Under stora delar av medeltiden funderade man på att göra nån radikal förändring för att få det hela rätt, men det kom alltid nåt emellan,

digerdöden, dubbelpåveskapet, hundraårskriget, reformationen. Men 1582 gjorde påven Gregorius XIII slag i saken och påbjöd att den därefter kallade gregorianska kalendern skulle användas. De tio påföljande dagarna efter 4 oktober 1582 hoppades över av de flesta katolska länderna, så att kalenderåret och solåret hamnade i fas. Protestanterna gjorde naturligtvis inte likadant. Således följde några hundra år av datumförvirring. Man kallade tideräkningarna för den gamla och den nya stilen. Värst var det nog för Tyskland som ju bestod av ett gytter av småstater, katolska och protestantiska om vart annat. Tyskland i sin helhet, samt Danmark övergick till den gregorianska kalendern år 1700. England övergick 1751, varpå de dessutom flyttade sitt nyår från 25 mars till 1 januari. Sverige var sist bland de protestantiska länderna och bytte 1753, efter att ha laborerat med särskilda påskkalendrar och skottår och allt möjligt under hela 1700-talet. De ortodoxa länderna övergick under 1900-talet, men det finns några fundamentalistiska grupper, främst i Grekland, som fortfarande räknar sitt år efter den julianska kalendern

ÅRETS MÅNADER OCH DAGAR

Den medeltida tideräkningen, åtminstone den kyrkliga tideräkningen, var i alla fall enligt den julianska kalendern. Det är alltså ett solår, men man kombinerade med en månarskalender för att kunna beräkna påsken och andra helgdagar. Detta var svårt att beräkna och det förväntades av

sockenprästen att han skulle informera sin församling om fastedagarna.

Till sin hjälp hade prästen en träkalender. Seden spred sig ut till folket som runstavar. På staven markerades dagarna som streck eller runor. Helgonens märkesdagar var markerade, men de varierade kraftigt mellan regionerna. Sen hade man särskilda markeringar för gyllental och söndagsbokstäver. Gyllental var en uträkning rörande mänskiften under året. Det fanns 19 stycken gyllental, då mänskiftet varje 19:e år var på samma plats i solåret. Detta användes alltså för uträkning av fasta, påsk och pingst. I Norden utbyttes gyllentalens siffror mot den yngre runradens 16 runor samt tre fyllnadsrunor. Söndagsbokstäverna bestämde veckodagarna i solcykelns 28 år. Varje dag fick en bokstav (A-G), 1 januari = A, 2 januari = B, 3 januari = C, ... 7 januari = G, 8 januari = A, 9 januari = B osv. Den bokstav som inföll på årets första söndag var årets söndagsbokstav. Alla andra datum med samma bokstav var alltså söndagar. I Norden användes de första sju runorna istället för latinska bokstäver.

Annars användes helgondagar som markering: På Petri och Pauli dag, vid mickelsmäss osv. Parallellt med detta system fanns vad som kallades Dies mensis, när man angav dagens datum ungefär som vi gör. Samtidigt levde ett gammalt romerskt dateringssätt kvar; i månaden räknade man med tre hållpunktsdagar: Calendae, Nonae och Idus och sedan angav man hur många dagar före den dagen man var. Calendae maia är första maj, Nonae maia är femte eller sjunde maj, och Idus maia är femtonde maj. Den 10 maj angavs som VI Idus maia, sjätte dagen före Idus osv. Den 14:e är pridie idus.

I Norden under förkristen tid verkar man mest ha tänkt i sommarhalvår och vinterhalvår. Skiftet mellan dem var $1/5$ och $1/11$. De äldsta kalenderstavarna har kvartalsindelning som följer: $1/2$, $1/5$, $1/8$ och $1/11$.

Fru Hedvig Persdotter Uggla

Andra delen av artikeln handlar om dagens tider och kommer i nästa nummer.

Nordrikes kalenderium

23-24 november: Danskurs med Carnis. Se sid. 11

10 december: **Manusstopp för Nordkronan**

21 december: Midvinterfest i Arinholm

Har du fler tips? Hör av dig till Krönikören!

.....
Hittar du något fel i tidningen, t ex namn, adress, datum i kalendariet? Hör av dig så ändrar jag genast på det!

Jehane, krönikör

Nordrike på nätet

Medeltidsföreningen Nordrike har också en hemsida, där du kan läsa om kommande evenemang, hitta länkar till lagsagor och skrän mm. Adressen är www.nordrike.org.

På hemsidan finns också en länk till föreningens forum, där du som medlem får speciella privilegier. Adressen dit är www.nordrike.org/forum.

Som Nordrikare kan du också ansluta dig till föreningens mailing-lista, ett snabbt och bekvämt sätt att få information. Du går med på mailinglistan genom att skicka ett tomt mail till nordrike-subscribe@yahoo.groups.com. Du får ett brev som du ska bekräfta, sedan är det bara att skriva till nordrike@yahooroups.com, så når du hela riket.

